

ความสัมพันธ์ระหว่างคอง 14 กับหลักทศพิธราชธรรมที่มีต่อการส่งเสริมการปกครอง

THE RELATIONS BETWEEN KONG 14 AND ROYAL VIRTUES

TOWARDS PROMOTION OF GOVERNMENT

พระปลัดธีระพงษ์ สุขิโต

PhrapaladTheerapong Sukhito

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา

Phramaha Daosayam Vajirapañño

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

E-mail: supit.silo@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 12 มิถุนายน 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 24 ธันวาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 24 ธันวาคม 2563

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างคอง 14 กับทศพิธราชธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งจากการศึกษาความเป็นมาของคอง 14 ซึ่งเป็นจารีตประเพณีของชาวอีสานโบราณ โดยเฉพาะแนวทางการปฏิบัติของผู้ปกครอง และรูปแบบการปกครอง อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่ออีสานโบราณพบว่า พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความเจริญเติบโตในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างด้านการเมืองการปกครอง ที่กษัตริย์ได้นำเอาหลักธรรมหลักธรรมคำสั่งสอน มาเป็นรากฐานในการบริหารและกำหนดควบคุมคนในสังคมอีสานโบราณที่มีความแตกต่างของเชื้อชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ให้รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยใช้รูปแบบ วิธีการและหลักการปฏิบัติมาจากพระธรรมวินัย ผู้ปกครองใช้พระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ที่ถูกปกครอง ผู้ปกครองปฏิบัติตัวให้อยู่ในศีลธรรม ใช้หลักธรรมมาเป็นหลักปฏิบัติและอ้างความชอบธรรมในอำนาจ มีการใช้จารีตประเพณี และกฎระเบียบต่าง ๆ กำหนดหน้าที่และวิถีชีวิตของคนในสังคมไว้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ : คอง 14, ทศพิธราชธรรม, การส่งเสริมการปกครอง

ABSTRACT

This academic paper aimed at to study the relations between Kong 14 and royal virtues. The Kong14 is tradition of Isan people but the royal virtues are Buddhist doctrines. The approach of the ruler's practice and a model of government, Buddhism's influence towards civilization in each aspects, especially, Political Science, which king brought Dhamma Doctrines for being foundation in administration and control the race and cultural differences of ancient northeast people to live in union. They used the model, method and practice from Dhamma and disciplines. The rulers used Buddhism to be linked between the rulers and people. The rulers followed the moral and applied Dhamma Doctrines for

practicing and claiming righteousness in power. There were usage the tradition and various rules and regulations, assign duties and the way of life of people in society clearly.

Keywords : Kong 14, royal virtues, promotion of government

1. บทนำ

กฎระเบียบและแนวทางที่อยู่ร่วมกันกล่าวตามนัยทางสังคมวิทยา เรียกว่า บรรทัดฐานทางสังคมหรือ ปทัสถานทางสังคม (Social norms) หมายถึง มาตรฐานที่คนส่วนใหญ่ในกลุ่มยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ได้แก่ กฎ ระเบียบ แบบแผนความประพฤติต่าง ๆ เป็นที่ยอมรับระหว่างสมาชิก จึงรวมตัวกันเป็นกลุ่มชุมชน สังคมและประเทศชาติตามลำดับ ในประเด็นนี้ตามหลักทางสังคมวิทยาถือว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม จึงไม่สามารถอยู่เองอย่างโดดเดี่ยวได้ และเมื่อสังคมเกิดขึ้น การติดต่อสมาคมเพื่อสนองความต้องการซึ่งกันและกันก็มีขึ้น ดังนั้น แต่ละสังคมจึงจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อควบคุมความประพฤติของสมาชิกให้เป็นไปในการทำงานเดียวกันและเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของส่วนรวม กฎเกณฑ์เช่นนี้เรียก “ปทัสถานทางสังคม” ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้ (มานิตย์ จุมปา, 2548, หน้า 1-2) 1) วิถีประชาหรือวิถีชาวบ้าน เป็นแนวทางการปฏิบัติของบุคคลในสังคมซึ่งปฏิบัติตามความเคยชินและเป็นที่ยอมรับในสังคม เช่น การลุกให้คนชราขึ้นในรถประจำทาง วิถีประชา ยังหมายถึงมารยาททางสังคม งานพิธีต่างๆ ตามสมัยนิยม เช่นการแต่งกาย การรับประทานอาหาร การอาบน้ำวันละ 2 ครั้ง เป็นต้น ผู้ที่ละเลยไม่ปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวจะได้รับการตีเตียน เยาะเย้ยถากถางหรือการนิทาจากผู้อื่นทำให้สมาชิกต้องปฏิบัติตาม 2) กฎศีลธรรม หรือจารีต (Mores) เป็นระเบียบแบบแผนที่สมาชิกในสังคมปฏิบัติโดยเคร่งครัดเป็นกฎศีลธรรมมีความสำคัญมากกว่าวิถีประชา หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกสังคมประณามอย่างรุนแรง กฎศีลธรรมมักเป็นข้อห้าม เป็นกฎข้อบังคับ และมีเรื่องของศีลธรรมความรับผิดชอบชั่วดีเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้นตัวอย่างของกฎศีลธรรมหรือจารีตของไทย เช่น ห้ามพ้อแต่งงานกับลูกสาว ของตัวเอง และห้ามลูกทุบตีพ่อแม่ เป็นต้น และ 3) กฎหมาย (Laws) เป็นกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับที่รัฐบัญญัติขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรโดยองค์การทางการเมืองการปกครองและได้รับการรับรองจากองค์การของรัฐเพื่อควบคุมบุคคลในสังคมหากผู้ใดฝ่าฝืนย่อมได้รับการลงโทษตามกฎหมายได้แก่ ระเบียบข้อบังคับ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา และพระราชบัญญัติ เป็นต้น กฎหมายที่ดีต้องทันต่อเหตุการณ์หรือเป็นกฎหมายที่คาดการณ์ข้างหน้าได้หรืออาจเป็นกฎหมายตามจารีตประเพณี เช่นกรณีกฎหมายของประเทศอังกฤษ เป็นต้น (วัชร ปลายนาทร และคณะ, 2533, หน้า 13)

คอง 14 เป็นหลักการดำเนินชีวิตของคนในสังคมภายใต้คติทางพระพุทธศาสนาและค่านิยมทางสังคม โดยมุ่งเน้นไปในทางจริยธรรม และระเบียบแบบแผนให้แก่คนใน (พระครูสุเทพสารถ และคณะ, 2544, หน้า 187) ได้แก่ แบบอย่างแนวทางการปกครอง ระบบหรือระบอบการปกครอง เป็นลักษณะกฎหมาย หรือข้อกติกากองบ้านเมือง การบูรณาการการจัดระเบียบสังคมมาอย่างต่อเนื่องเพื่อดำรงสังคมให้คงอยู่สืบต่อมาเป็นระยะเวลายาวนาน เป็นจารีต วัฒนธรรมประเพณีที่มั่นคงที่มีคุณค่ามาถึงในยุคปัจจุบัน เพราะประเพณีเป็นความประพฤติสืบต่อกันมา แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) จารีตประเพณี ได้แก่ประเพณี ที่สังคมถือว่าถ้าใครฝ่าฝืนจนดเว้นไม่กระทำตาม ก็เป็นความผิด จารีตประเพณีเป็นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรม ซึ่งคนในสังคมถือว่าเป็นสิ่งมีค่าแก่ส่วนรวมถ้าใครฝ่าฝืน ถือว่าเป็นความผิดความชั่ว 2) ขนบประเพณี ได้แก่ประเพณีที่ สถาบันต่าง ๆ ตั้งขึ้นเป็นระเบียบแบบแผน แล้วปฏิบัติกันสืบมา ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนโดยตรงหรือโดยปริยายโดยตรง ก็คืออาจเป็นระเบียบแบบแผนไว้โดยชัดเจน โดยปริยาย คือ รู้กันเอง ไม่ได้วางเป็นระเบียบแบบแผนไว้ เช่นระเบียบแบบแผนของทางราชการ ระเบียบแบบแผนของทหาร ตำรวจ และนักเรียน 3) ธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ประเพณีที่เป็นเรื่องธรรมดาสามัญไม่มีระเบียบแบบแผนเหมือนขนบประเพณี ไม่มีผิดมีถูก

เหมือนจารีตประเพณี เป็นแต่เพียงนิยมกันว่ามีคนประพจน์แล้วก็ปฏิบัติกันต่อๆ มาเช่น เกี่ยวกับกริยามารยาท การกิน การพูด การแต่งตัวในงานต่างๆ การเป็นแขกไปเยี่ยมผู้อื่น การเป็นเจ้าของบ้าน เป็นต้น (แปลก สนธิรักษ์, 2514, หน้า 31)

2. พัฒนาการของคอง 14

2.1. สังคมอีสานโบราณในยุคความเชื่อดั้งเดิม

สังคมอีสานโบราณในยุคก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญ ประชาชนในอำนาจเหนือธรรมชาติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ นับถือผีฟ้า ผีแถน ผีพ่อ ผีแม่ ความเชื่อเรื่องผี ที่ปรากฏชัดเจนในยุคนี้ คือ ความเชื่อเรื่องผีป่า ผีหลอก ผีให้ร้าย (ปอบ) ผีอารักษ์ และเทวดา และรวมถึงความเชื่อลัทธิของพวกจีน เพราะดินแดนของลาวแต่ก่อนอยู่ติดกับชนชาติจีน จึงมีการสัมพันธ์ติดต่อกันมาเป็นเวลานาน (มหาคำจำปา แก้วมณี และคณะ, 2539, หน้า 25) ความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับแถนฟ้า แถนหลวง เป็นความเชื่อที่มีอิทธิพลที่สุด เพราะแถนคือพระอินทร์ หรือเทพสวรรค์ที่มีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของมนุษย์ สามารถเนรมิตหรือทำลายอะไรก็ได้ และแถนก็ยังเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจรัฐ โดยมีกษัตริย์ซึ่งเป็นโอรสของแถนเป็นตัวแทนของอำนาจนั้น เช่นการสร้าง ความเชื่อเกี่ยวกับแถนขึ้นมา เป็นการยอมรับกษัตริย์จากชนทุกชั้น (เติม วิภากรัณญกิจ, 2530, หน้า 4) เพราะความเชื่อเรื่องผีเป็นความเชื่อที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจของประชาชนอย่างมาก และผีบรรพบุรุษ เพื่อแสดงความเคารพและทำให้ผู้กระทำจะพบกับความสงบสุข ผีแถนเป็นสิ่งที่ชาวอีสานเชื่อว่ามีความสำคัญ ในควบคุมชะตากรรมของมนุษย์ ฐานะทางสังคมของมนุษย์จะแตกต่างกันตามความประสงค์ของแถน ทำให้ชนชั้นปกครองนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้กับตนเอง ตั้งแต่สมัยขุนบรม ความเชื่อดังกล่าวมีอิทธิพลส่งผลประโยชน์ต่อชนชั้นปกครองในการควบคุมคนหลายๆ เผ่า ที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ภายใต้สิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันคือแถน ในรูปของกษัตริย์นั่นเอง (ปิยฉัตร สันธูสะอาด, 2540, หน้า 41)

ในยุคของการสร้างบ้านแปลงเมือง ให้มีความสำคัญกับกำลังคนมาก ผู้ปกครองจึงใช้วิธีต่าง ๆ ในการรวบรวมคนให้เป็นหมู่เหล่า มีความเป็นเอกภาพ มีการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของบุคคลและกลุ่มบุคคลโดยอาศัยความเชื่อดั้งเดิม พัฒนาเป็นชนบประเพณี และกฎหมายตามลำดับ จากความเชื่อดั้งเดิมเรื่องผีฟ้าผีแถนที่มีอำนาจกำหนดโชคชะตาของมนุษย์ ถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ทางอำนาจ และอ้างความชอบธรรมในการเป็นผู้ปกครอง ออกคำสั่งและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ตลอดจนการสร้างเรื่องราว นิทาน ตำนานต่าง ๆ อธิบายความชอบธรรมของอำนาจผู้ปกครองเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดระบบความสัมพันธ์ของบุคคล เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการปกครอง (โสภี อุณหะยา, 2551, หน้า 174) ยกตัวอย่างเช่น ผู้ปกครองยังได้พยายามสร้างแนวคิดความเชื่อเรื่อง “น้ำเต้าปุง” โดยมีเนื้อหาว่า ทุกคนเกิดมาจากน้ำเต้าปุง จะแตกต่างกันบ้างตามสภาพร่างกาย เช่น พวกไทเล็ม ไทวี่ พวกนี้จะรูปชั่วตัวดำ และพวกไทเลิง ไทล่อ และไทขวาง จะรูปร่างตัวขาว แต่ทุกชาติทุกเผ่าก็เป็นพี่น้องกัน วิธีการดังกล่าวก็ไม่สามารถควบคุมคนในสังคมได้ เพราะคนในสังคมยังไม่มีความรู้สึกร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งในสังคม จึงต้องใช้พระพุทธศาสนาและ ฮีต-คอง หรือจารีตประเพณี เข้าช่วยในการกำหนดระเบียบแบบแผนของคนในสังคม เป็นการสร้างกติกาควบคุมความประพฤติปฏิบัติของคนในสังคมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม (กรมวรรณคดีลาว, 2513, หน้า 27)

ต่อมามีการเข้ามาของพระพุทธศาสนาเข้าสู่ลุ่มแม่น้ำโขงในทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือทางภาคอีสานของประเทศไทย มีหลักฐานที่กล่าวถึงว่า ด้านทิศเหนือนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบพม่า มอญ หรือพุกาม และพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์ จากอาณาจักรล้านนาและล้านช้างลงมาตามลำแม่น้ำโขง ส่วนทางด้านทิศใต้พระพุทธศาสนาเถรวาทแบบขอม จากอาณาจักรกัมพูชา อีกทางหนึ่งขึ้นมาทางตามลำน้ำโขง อีกทางหนึ่งขึ้นมาทางบก ผ่านแนวเทือกเขาพนมดงรัก เข้าสู่ภาคอีสานตอนล่างผ่านทางจังหวัดบุรีรัมย์

สุรินทร์ เข้ามาตามลำน้ำสาขาของกลุ่มน้ำมูล สุ่มน้ำป่าสัก สุ่มน้ำชี และสุ่มแม่น้ำโขงในที่สุด อารยธรรมทางพระพุทธศาสนายุคทวารวดี ยุคลพบุรี และยุคอยุธยา จากกลุ่มน้ำเจ้าพระยา มาตามกลุ่มน้ำป่าสัก ผ่านอาณาจักรศรีเทพ เทือกเขาเพชรบูรณ์และเทือกเขาพังเหย เข้าเขตเทือกเขาตองพญาเย็น เชื่อมต่อกลุ่มน้ำชี เข้าสู่ภาคอีสานได้อีกทางหนึ่งเช่นกัน พระพุทธศาสนาในกลุ่มน้ำโขง ภาคอีสานของประเทศไทย จึงผสมผสานด้วย เถรวาทแบบพม่าหรือมอญหรือพุกามมหายานแบบขอม และเถรวาทแบบลังกาวงศ์ (จรัส พยัคฆราชศักดิ์, 2534, หน้า 1)

จะเห็นว่าพระพุทธศาสนาเข้ามามีอิทธิพลในสมัยอาณาจักรศรีโคตรบองหรือศรีโคตรบูรเป็นสถานที่แห่งแรกที่พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนลาวจนตั้งถิ่นฐานแห่งนี้ว่าศรีโคตรบอง ซึ่งมีความหมายจาก ศรี หรือ สิริ หมายถึงงาม รุ่งเรือง สว่างไสว โคตรเป็นชื่อโคตร ของพระพุทธเจ้าเดิมว่า โคตมะ หรือโคตม บองหรือบุรี หมายถึงเมือง รวมแล้วคำว่าศรีโคตรบูรคือ การเอานามของพระพุทธเจ้าตั้งเป็นชื่อเมือง ทั้งนี้เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ประชาชนชาวลาวนั่นเอง (พระดำรง พ.ธรรมิกมุนี, 2554, หน้า 13) และได้เอาพระธาตุของพระองค์มาประดิษฐานไว้ ณ เมืองแห่งนี้จึงชื่อว่าศรีโคตรบองเพราะเหตุนี้จึงมีนามพระธาตุต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า เช่น พระธาตุหลวง พระธาตุศรีโคตรบอง (พระสมศักดิ์ ปิยธมโม (อินทเสน), 2554, หน้า 13) หลักฐานชั้นขัณฑ์หลักฐานสำคัญเชิงประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาในลาวว่า “มีการค้นพบพระพุทธรูปปฏิมา และหลักศิลาจารึกที่หมู่บ้านตาลาด ใกล้เวียงจันทน์ นั่นคือพระธาตุศรีโคตรบอง” (Maha Khamyad Rasdavong, 2006, p. 27) ช่วงประมาณก่อนปี ค.ศ.478-541 (พ.ศ. 1021 - 1084) มีพระสงฆ์ลาว 5 องค์คือ พระมหารัตนเถระ พระมหาจุลรัตนเถระ พระมหาสุวรรณประสาทเถระ พระมหาจุลประสาทเถระ และพระมหาสังฆวิษณเถระ ซึ่งทั้ง 5 องค์นี้เป็นศิษย์ของพระธรรมลักษณะและพระรักษจิตตะ ได้ไปศึกษามาจากราชครุอินเดียนแล้วกลับมาจำพรรษาที่ภูเขาลวง และได้ส่งศิษย์ไปสร้างพระธาตุพนมให้ใหญ่ขึ้น และสร้างพระธาตุอิงฮังและพระธาตุศรีโคตรบองที่ทำแขก (ทรงคุณ จันทจร, 2548 : 17) สอดคล้องกับความเห็นของพระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญว่า “ศรีโคตรบองปัจจุบันเรียกว่าเมืองท่าแขก อันหมายถึง ท่าเรือที่ชาวอินเดียโบราณมาขึ้นฝั่งที่นี้รวมถึงพระโสณเถระและพระอุตตระเถระด้วย (พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, 2545, หน้า 7)

ในยุคสังคมพุทธศาสนาสังคมอีสานโบราณมีการกำหนดรูปแบบการปกครองที่เป็นระบบมากขึ้น แต่รูปแบบการปกครองที่มีก็ไม่สามารถควบคุมคนในสังคมได้ เพราะภายในสังคมล้านช้าง มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม ประเพณี และภาษา ความแตกต่างดังกล่าวทำให้สร้างปัญหาแก่ผู้ปกครองอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะเมืองต่างๆ ที่อยู่ทางใต้ที่เป็นถิ่นของพวกข่า ซึ่งเดิมคือชนชาติมอญ-ขอม มีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางใต้ของจีน และถูกรุกรานโดยจีน จึงอพยพลงมาทางใต้เข้ามาอาศัยในดินแดนสิบสองจุไทย เรื่อยลงมาถึงล้านช้าง ข่าจึงเป็นพวกแรกที่อาศัยอยู่ที่ล้านช้าง ส่วนอีกพวกหนึ่งได้แก่พวกจาม ที่มักจะก่อความวุ่นวาย และตั้งตนเป็นอิสระอยู่เนืองๆ แม้ว่าผู้ปกครองจะมีการวางตัวผู้ปกครองประจำหัวเมืองต่างๆ แต่วิธีการดังกล่าวก็ไม่สามารถควบคุมคนในสังคมให้อยู่แบบสันติได้ (มหาคำ จำปาแก้วมณี และคณะ, 2539, หน้า 39)

พระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ที่ถูกปกครอง ผู้ปกครองปฏิบัติตัวให้อยู่ในศีลธรรม ใช้หลักธรรมมาเป็นหลักปฏิบัติและอ้างความชอบธรรมในตัวบริบทของอำนาจ มีการใช้จารีตประเพณีมากำหนดหน้าที่และวิถีชีวิตของคนในสังคม ที่เป็นลายลักษณ์อักษรไว้อย่างชัดเจน ตามลายลักษณ์อักษรในคัมภีร์ไบเบิล และจารึกต่างๆ ด้วยอักษรธรรมและอักษรไทยน้อย เป็นหลักฐานปรากฏให้รับรู้ว่าอาณาจักรล้านช้างมีพัฒนาการ และบูรณาการการจัดระเบียบสังคมมาอย่างต่อเนื่องเพื่อดำรงสังคมให้คงอยู่สืบต่อมาเป็นระยะเวลายาวนาน

2.2. ความหมายของคอง 14

“คอง” หมายถึง แบบแผน ที่เป็นการดำเนินชีวิตของคนในสังคมภายใต้คติทางพระพุทธศาสนาและค่านิยมทางสังคม โดยมุ่งเน้นไปทางจริยธรรม และระเบียบแบบแผนให้แก่บุคคลในสังคม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สำหรับประชาชน และ 2) สำหรับชนชั้นปกครอง ได้แก่ หลักการปฏิบัติตนต่อลูกหลานในบ้าน ครอบครัว และศาสนา ส่วนสำหรับชนชั้นปกครองนั้น ได้แก่ หลักการบริหารบ้านเมืองซึ่งเหมือนกับหลักทศพิธราชธรรมคือธรรมของพระเจ้าแผ่นดิน 10 ประการ (สิริวัฒน์ คำวันสา, 2521, หน้า 83)

คอง เป็นภาษาลาว ที่ชนชาวลาว และไทอีสาน นำมาใช้ร่วมกัน คำว่า คอง ตามวัดจะนาคัม พาสาลาว ของดร.ทองคำ อ่อนมะนีสอน พิมพ์ที่โรงพิมพ์เวียงจันทน์ ปี ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) ให้ความหมายว่า หมายถึง แบบ แบบอย่าง ปะเพณี ฮีตคอง ทาง คองบูฮาน คองท่า คองโลกจากความหมายที่ยกมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีความหมายตรงกันอยู่คือ หมายถึง ทาง แนวและคองท่า กับ คลองธรรม ดังนั้น คองในที่นี้ หมายถึงแบบอย่างแนวทางการปกครอง ระบบหรือระบอบการปกครอง เป็นลักษณะกฎหมาย หรือข้อกติกาของบ้านเมือง จึงมีทั้งคองบ้านคือกฎกติกาของหมู่บ้าน และคองเมืองคือกฎกติกาของบ้านเมืองหรือของประเทศ ผู้ใดละเมิดต้องได้รับโทษของคอง จึงมีลักษณะบังคับ ให้กระทำ หรืองดเว้นการกระทำ ทำนองเดียวกับกฎหมาย ผู้ใดฝ่าฝืนต้องได้รับโทษ (พระครูสุเทพสาครคุณ และคณะ, 2544, หน้า 187) และเป็นกฎหมายโบราณลาวฉบับเดียวที่อ้างว่ากฎระเบียบ รวมทั้งแนวปฏิบัติของบุคคลและกลุ่มบุคคลต่างๆ โดยใช้ความเชื่อที่ว่าเป็นคำสั่งของแถน ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของแถนจะได้รับโทษทัณฑ์ไม่สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แต่ผู้ใดให้ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือเกื้อกูลกันก็จะอยู่กันอย่างมีความสุข เช่น พวกข้าซึ่งถูกกำหนดให้เป็นพี่จะเป็นผู้หาผลผลิตต่างๆ ส่งมาเลี้ยงพวกไทผู้เป็นน้อง ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารปกครองบ้านเมือง ให้การปกป้องคุ้มครองผู้คนในอาณาจักร

ในการสร้างตำนานขุนบรมนั้นนับเป็นกลวิธีหนึ่งในการจัดระบบความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองในระยะเริ่มแรกของการสร้างบ้านเมือง โดยอยู่บนพื้นฐานความเชื่อดั้งเดิมของเรื่องผีฟ้าผีแถน ในกฎหมายธรรมศาสตร์ขุนบรมแสดงให้เห็นความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ อย่างชัดเจน พุทธศาสนานำความเชื่อเหล่านี้เข้ามาควบคุมไว้ในวัด เช่น หลักเมืองเวียงจันทน์ ประดิษฐานอยู่ในบริเวณอุโบสถของวัดศรีเมือง ทำนองเดียวกับการที่ชนกลุ่มน้อยยอมรับนับถือพุทธศาสนา ทำให้วัดเข้ามาแทนที่ป่าของหัวหน้าหมู่บ้าน วัดจึงเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นที่รวมของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย (Evans Grant, 1999, หน้า 13)

คอง ครรลอง หรือคอง ที่เป็นพระราชธรรมนิยม ของพระมหากษัตริย์มี 14 ข้อดังนี้ 1) เป็นพระมหากษัตริย์ ให้ทรงแต่งตั้งผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต เทียงธรรม รู้จักงานของราชการบ้านเมืองมาก่อนไม่ข่มเหงไพร่ฟ้าประชาชนให้เป็นเสนาอำมาตย์ เป็นอุปราชราชมนตรี 2) เป็นพระมหากษัตริย์ ให้หมั่นประชุมเสนามนตรี เพื่อให้ข้าศึกศัตรูเกรงขาม ให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง ให้ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินอยู่เย็นเป็นสุข อย่ากดขี่ข่มเหงประชาชน 3) เป็นพระมหากษัตริย์ให้ทรงตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม 10 ประการ คือ 1) ทาน บริจาคทานแก่สมณพราหมณ์ ยาก คนยากไร้อนาถา 2) ศีล ดำรงมั่นในเบญจศีล 3) บริจาคะ สละทรัพย์สินสร้างวัดวาอาราม ขุดบ่อน้ำ สร้างศาลาที่พัก 4) อาชวะ มีใจเที่ยงตรงดำรงมั่นในศีลธรรม 5) มัทวะ อ่อนโยนไม่แข็งกระด้าง 6) ตบะ ชำระความชั่วจากจิตใจ 7) อโภธะ ไม่โหดร้ายโกรธา 8) อวิหิงสา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น 9) ขันติ อดทนต่อสิ่งต่าง ๆ 10) อวิโรธนะ ไม่ยินดีร้ายในสิ่งที่ควรยินดีร้าย 4) ถึงวันขึ้นปีใหม่ ให้นิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ สวดมงคลสูตรและนำเอาน้ำอบน้ำหอมมาสรงพระภิกษุสงฆ์ด้วย 5) ถึงวันขึ้นปีใหม่ให้เสนาอำมาตย์นำเครื่องมาบรรณาการพระเจ้าแผ่นดิน และนำเอาน้ำอบน้ำหอมมาบูรณาภิเชกแก่พระเจ้าแผ่นดิน 6) ถึงเดือนหก นิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ ถือน้ำพิพัฒน์สัตยาต่อพระ

เจ้าแผ่นดิน 7) ถึงเดือนเจ็ด ให้เลี้ยงดูมเหศักดิ์หลักเมือง บูชาเทวดาทั้งสี่คือ ท้าวจตุโลกบาล อันได้แก่ 1) ท้าว
 ธรรม จอมภูตหรือจอมคนธรรพ์ รักษาโลกด้านทิศบูรพาหรือทิศตะวันออก 2) ท้าววิรุฬหก จอมเทวดาหรือจอม
 กุมภัณฑ์ รักษาโลกด้านทักษิณหรือทิศใต้ 3) ท้าววิรูปักษ์ จอมนาครักษาโลกด้านทิศประจิม หรือทิศตะวันตก
 4) ท้าวกุเวร จอมยักษ์รักษาโลกด้านทิศอุดรหรือทิศเหนือ 8) ถึงเดือนแปด นิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาทำพิธีชำระ
 และเบิกบ้านเบิกเมือง โดยสวดมงคลสูตรครบเจ็ดคืน แล้วนำกรวดทรายหว่านโปรยไปรอบเมือง ตอกหลักบ้าน
 หลักเมืองให้แน่น 9) ถึงเดือนเก้า ประกาศให้ประชาชนทำบุญข้าวประดับดินอุทิศส่วนกุศล แก่ญาติพี่น้องที่
 ล่วงลับไปแล้ว 10) ถึงวันเพ็ญเดือนสิบให้ประกาศบอกกล่าวประชาชนให้พากันทำบุญข้าวสากโดยจัดสลากภัต
 ไปถวายพระภิกษุสงฆ์ แล้วกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้ญาติพี่น้องผู้ล่วงลับไปแล้ว จึงจะเจริญรุ่งเรือง 11) ถึงวัน
 เพ็ญเดือนสิบเอ็ดให้ทำบุญออกพรรษา ให้พระภิกษุสงฆ์บวารณา ให้ไปนมัสการ และมูรธาภิเษกพระธาตุหลวง
 พระธาตุจอมศรีทุกปี บ้านเมืองจึงมีความจะเจริญ ครั้นถึงวันแรมหนึ่งค่ำให้บ่าวประกาศเตือนให้ประชาชนพา
 กันไหลเรือไฟเพื่อบูชาพญานาค บ้านเมืองจะได้อยู่เย็นเป็นสุข 12) ถึงเดือนสิบสองให้ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินมา
 รวมกันที่พระลานหลวง แห่เจ้าชีวิตไปลงแข่งเรือ วันขึ้นสิบสามค่ำเป็นวันแข่งเรือให้วัดที่อยู่ริมแม่น้ำ จัดเรือแข่ง
 วัดละหนึ่งลำ พอถึงวันเพ็ญเดือนสิบสองให้เสนาอำมาตย์ พร้อมด้วยประชาชน แห่งพระเจ้าแผ่นดินและ
 พระภิกษุสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ 5 รูป ไปนมัสการพระธาตุหลวง พร้อมทั้งเครื่องสักการบูชา มีต้นเทียน
 ต้นดอกไม้ บั้งไฟ เป็นต้น พอถึงตอนกลางคืนให้มีการจุดดอกไม้ไฟ ไฟพะเนียง บั้งไฟหางและให้มีมหรสพครบ
 กันสามวันสามคืนเพื่อให้ประชาชนจากต่างเมืองได้มีโอกาสมาร่วมชื่นชมยินดี 13) ถึงเดือนสิบสองให้ทำบุญกุฐิน
 และนำผ้ากุฐินไปถวายตามวัดต่าง ๆ 14) ให้มีสมบัติอันประเสริฐหรือมีสมบัติคุณเมือง 14 อย่าง คือ 1) หูเมือง
 คือ มีราชทูต ผู้ฉลาด มีปัญญาดี 2) ตาเมือง คือ มีนักปราชญ์ราชบัณฑิตสอนอรรถธรรม 3) แก่นเมือง คือ
 มีพระภิกษุสงฆ์ผู้รอบรู้แตกฉานในพระธรรมวินัย 4) ประตุมือง คือ มีอาวุธยุทธปกรณ์ไว้ป้องกันการรุกรานของ
 อริราชศัตรู 5) รากเมือง คือ มีโหราจารย์ผู้ที่สามารถทำนายเหตุดีเหตุร้ายได้ 6) เหน้เมือง คือ มีเสนาอำมาตย์
 ผู้เที่ยงธรรม 7) ชื่อเมือง คือ มีทหารผู้กล้ากล้าอาจหาญยุทธนาการเอาชนะข้าศึกได้ 8) ฝาเมือง คือ มีกวน
 บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน) ตาแสง กำนัน) ราษฎรผู้ซื่อสัตย์ 9) ขางเมือง (แปเมือง) คือ มีท้าวพระยา (ข้าราชการ) ตั้งอยู่
 ในศีลธรรม 10) เขตเมือง คือ มีเสนาอำมาตย์ผู้ฉลาดรู้เขตบ้านดินเมืองว่าที่นั่นดีหรือเลว 11) สติเมือง คือ
 มีเศรษฐี พ่อค้าคหบดี ผู้มั่งมีเงินทอง 12) ใจเมือง คือ มีหมอยาผู้วิเศษรู้พยาธิต่าง ๆ รักษาโรคภัยไข้เจ็บหายได้
 13) ค่าเมือง คือ มีภาคพื้นภูมิประเทศดี และ 14) เมฆเมือง คือ มีเทวดา อารักษ์ หลักเมือง

จะเห็นได้ว่า อิทธิพลของพระพุทธศาสนาต่อขนบธรรมเนียมประเพณี นอกจากหลักธรรมที่ประพฤติก
 ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุขในระดับปัจเจกและในระดับสังคมแล้ว ยังมีส่วนที่ทำให้ประชาชนรู้จักหน้าที่ใน
 การดำเนินชีวิตในสังคม โดยการผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิม ในการกำหนดวิถีชีวิตหรือแนวทางการเป็นอยู่
 ของชุมชนล้านช้างมาตั้งแต่โบราณกาล ที่ยังมีอิทธิพลในสังคมของชาวอีสานมาตราบเท่าทุกวันนี้ เพราะคอง
 14 จะเป็นเครื่องกำหนดการดำเนินชีวิตประจำวัน ประจำเดือน ประจำปี ตั้งแต่เกิดจนตาย นอกจากนี้
 คอง 14 ยังเป็นเสมือนธรรมนูญ กฎระเบียบ ข้อบังคับ ในสังคม เป็นหลักปกครองบ้านเมือง เชื่อมโยงสัมพันธ์
 กับพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น จนดูคล้ายจะเป็นหนึ่งเดียวกับความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์อิทธิฤทธิ์
 ปาฏิหาริย์ ความเชื่อเรื่องผีสงเทวดาอย่างกลมกลืน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างคอง 14 กับหลักทศพิธราชธรรมที่มีต่อการส่งเสริมการปกครอง

เมื่อกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง คอง 14 กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งจากการศึกษาความ
 เป็นมาของ คอง 14 ซึ่งเป็นจารีตประเพณีของชาวอีสานโบราณ โดยเฉพาะแนวทางการปฏิบัติของผู้ปกครอง
 และรูปแบบการปกครอง อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่ออีสานโบราณพบว่า พระพุทธศาสนามีบทบาท
 สำคัญต่อการสร้างความเจริญเติบโตในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างด้านการเมืองการปกครอง ที่กษัตริย์ได้

นำเอาหลักธรรมคำสั่งสอน มาเป็นรากฐานในการบริหารและกำหนดควบคุมคนในสังคมอีสานโบราณที่มีความแตกต่างของเชื้อชาติ วัฒนธรรมประเพณี ให้อยู่รวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยใช้รูปแบบ วิธีการและหลักการปฏิบัติมาจากพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนาช่วยในการปกครองคนส่วนมากให้อยู่รวมกัน

ผู้ปกครองนำเอาพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ที่ถูกปกครอง การที่ผู้ปกครองปฏิบัติตัวให้อยู่ในศีลธรรม ใช้หลักธรรมมาเป็นหลักปฏิบัติและอ้างความชอบธรรมในการใช้อำนาจ โดยการใช้จารีตประเพณีกำหนดหน้าที่และวิถีชีวิตของคนในสังคม ที่เป็นลายลักษณ์อักษรไว้อย่างชัดเจน โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตลอดมา ทรงจัดระเบียบการปกครองโดยมีพระราชโอรส พระบรมราชโองการ และกฎระเบียบต่าง ๆ มีพัฒนาการจากความเชื่อดั้งเดิม ที่มีการนับถือผีฟ้า ผีดิน ผีบรรพบุรุษ จนถึงหลักความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ผสมผสานกัน แล้วถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของนิทาน คำสอน ตำนาน จารีต ลายลักษณ์อักษรในคัมภีร์ไบเบิล และจารีตต่างๆ ที่ได้มีการจารึกด้วยอักษรธรรมและอักษรไทยน้อย เป็นหลักฐานปรากฏให้รู้ว่า การปกครองในอีสานโบราณมีพัฒนาการและบูรณาการมาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การจัดระเบียบสังคมมาอย่างต่อเนื่องเพื่อดำรงสังคมให้คงอยู่สืบต่อมาเป็นระยะเวลายาวนาน ในประเด็นนี้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคอง 14 กับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ทศพิธราชธรรม หรือราชธรรม 10 ทศพิธราชธรรม คือ ธรรมของพระราชา, กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2548, หน้า 240) คุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง, หรือธรรมของนักปกครอง ประกอบด้วย

1) ทาน (การให้) หมายถึง การให้สิ่งของหรือวัตถุภายนอก โดยต้องมีผู้รับโดยตรงเป็นการให้ที่ไม่คิดเอากลับคืน ด้วยคิดจะบูชาคุณก็ดี หรือด้วยคิดจะอนุเคราะห์ก็ดี 2. ศีล หมายถึง เจตนาที่จะรักษากายกรรมและวจีกรรม ให้ตั้งอยู่เป็นปกติดี คือ เว้นจากการประพฤติชั่วทางกายและวาจา มีความประพฤติที่งดงาม ในด้านการปกครองศีลยังรวมถึงการปฏิบัติตามตัวบทกฎหมาย จารีตธรรมเนียม และขนบประเพณีอันดีงามทั้งปวง 3) ปริจาคะ (การบริจาค) หมายถึง การเสียสละความสำราญส่วนตัว เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติ 4) อาชวะ (ความซื่อตรง ความเปิดเผย) คือ มีความซื่อตรงต่อตัวเอง ต่อหน้าที่ และต่อประชาชน ไม่มีลับลมคมใน ไม่มีมายาสาโถย ปฏิบัติราชกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต 5) มัททวะ (ความอ่อนโยน) คือ มีอัธยาศัยไมเย่อหยิ่ง หยาบคาย กระด้างถือองค์มีความสง่าเกิดแต่ท่วงทีกริยาสุภาพนุ่มนวล ละมุนละไม ไม่ได้ความรักภักดีแต่มีขาดยาเกรงผู้ปกครองต้องมีความอ่อนโยนไม่ว่าจะเป็น การเดิน การพูด การกระทำ ต้องมีสุภาพร่างกายสง่างาม แต่งตัวสุภาพเรียบร้อย นำเคารพของผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้พบเห็น 6) ตปะ (ความทรงเดช) หมายถึง ความแผดเผากิเลสตัณหา มิให้เข้ามาครอบงำอำยิจิตใจ ระวังยับยั้งชั่งใจได้ ไม่ยอมให้หลงใหลหมกมุ่นในความสุขสำราญและความปรนเปรอ มีความเป็นอยู่สม่ำเสมอ 7) อักโกธะ (ความไม่โกรธ) หมายถึง ความ ไม่รู้วราด ลุอำนาจความโกรธจนเป็นเหตุให้วินิจฉัยความและกระทำการต่างๆ ผิดพลาดเสียธรรม มีเมตตาประจําใจไว้ ระวังความขุ่นเคือง วินิจฉัยความและกระทำการด้วยจิตอันราบเรียบเป็นตัวของตัวเอง 8) อวิหิงสา (ความไม่เบียดเบียน)คือ ไม่บีบคั้นกดขี่ เช่น เก็บภาษีขูดรีด หรือเกณฑ์แรงงานเกินขนาด ไม่หลงระเริงอำนาจ ขาดความกรุณาหาเหตุเบียดเบียนลงโทษอาญาแก่ประชาราษฎรผู้ใด เพราะอาศัยความอาฆาตเกลียดชัง 9) ขันติ (ความอดทน) คือความอดทนต่องานที่ตรากตรำ ถึงจะลำบากกาย น่าเหนื่อยหน่ายเพียงไรก็ไม่ท้อถอย ถึงจะถูกยั่วถูกหยั ด้วยคำเสียดสี ถากถางอย่างไรก็ไม่หมดกำลังใจ ไม่ยอมละทิ้ง กรณีที่บำเพ็ญโดยชอบธรรม นักปกครองต้องมีความอดทนอดทนต่อคำด่า คำพูดเสียดสีอดทนต่อการงาน ต่อความโง่เขลาของผู้น้อยผู้ใต้ปกครองด้วยเพราะผู้น้อยซึ่งเป็นคนโง่เขลาเบาปัญญา ไร้ความสามารถ มักชอบทำอะไรที่จะก่อให้เกิดปัญหาอยู่เสมอ 10) อวิโรธนะ (ความไม่คลาดธรรม) คือ การวางตนเป็นหลักหนักแน่นในธรรม คงที่ไม่เอนเอียงเอนหวั่นไหวเพราะถ้อยคำที่ร้าย ลากสัการะ หรืออิฏฐารมณ์ อนิฏฐารมณ์ใดๆ สถิตมั่นในธรรม ทั้งส่วนยุติธรรม คือ ความเที่ยงธรรมที่ดี

นิติธรรม คือ ระเบียบแบบแผน หลักการปกครองตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามก็ดี ไม่ประพฤติให้คลาดเคลื่อนไป ผู้ปกครองจะต้องยึดมั่นในหลักของสังฆธรรม คือ ธรรมะ ความถูกต้อง ความดีงาม ความยุติธรรม ไม่หวั่นไหวหรือเอนเอียงด้วยถ้อยคำของผู้อื่น (พ.ชา. (ไทย) 28/240/86)

เห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคอง 14 กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรและอาณาจักร ซึ่งต่างก็เป็นอำนาจในการปกครอง โดยศาสนจักรคืออำนาจทางการปกครองด้านศาสนา และอาณาจักรคืออำนาจทางการปกครองด้านบ้านเมือง ด้านองค์ประกอบทั้งสองอย่างนี้มีทั้งที่คล้ายกันและแตกต่างกัน ศาสนาและกษัตริย์หรือผู้ปกครอง เป็นที่เคารพสูงสุดของบ้านเมือง ศาสนธรรมคือหลักคำสอนที่มีข้อควรที่ให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตาม กฎหมายคือกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่ประชาชนต้องประพฤติปฏิบัติตาม ศาสนพิธีคือพิธีกรรม พิธีการต่าง ๆ ที่เนื่องด้วยศาสนา ทางบ้านเมืองก็มีพิธีกรรม และพิธีการต่าง ๆ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต เป็นต้น ในทางด้านบ้านเมือง ศาสนบุคคลคือผู้ปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนา เช่น นักบวช ทางบ้านเมือง มีรัฐบุรุษ นายกรัฐมนตรี ผู้ว่าราชการ เป็นต้น คือผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎเกณฑ์ กติกาทางบ้านเมือง ศาสนสถานคือสถานที่ประกอบศาสนกิจ สถานที่ราชการเป็นที่ประกอบกิจการบ้านเมือง ด้านศาสนิกชนคือผู้เลื่อมใสศรัทธาในศาสนา ประชากรคือผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านเมืองนั้น

คอง 14 กับหลักทศพิธราชธรรมมีความสัมพันธ์กันเพราะเป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนามีความสำคัญทั้งสำหรับดำเนินชีวิตส่วนตัว และการดำเนินชีวิตในสังคมกล่าวคือ ในทางส่วนตัวศาสนาช่วยให้บุคคลมีจิตใจสงบทำให้มีกำลังใจที่จะต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิต และมีชีวิตอยู่ต่อไป ทำให้สามารถหาชีวิตไปสู่จุดหมายปลายทางได้ในทางสังคม ศาสนาทำให้สังคมมีความมั่นคงและเป็นเอกภาพ กล่าวคือ คนมีความเชื่อในเรื่องเดียวกันหรือคนที่นับถือศาสนาเดียวกันย่อมทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดความสมัครสมานสามัคคีกันร่วมมือกัน ทำให้เกิดค่านิยมในทางเดียวกัน ทำให้คนในสังคมรู้สึกมีเอกลักษณ์ร่วมกัน ซึ่งทำให้มีลักษณะเด่นชัดแตกต่างไปจากสังคมอื่น ศาสนาได้ช่วยให้สังคมดำรงอยู่อย่างมั่นคง ชีวิตของ คนหรือชุมชนในสังคมจึงมีความสัมพันธ์กับศาสนาอย่างแยกไม่ออก ดังนั้น ศาสนาจึงมีบทบาทและอิทธิพลต่อสังคมทั้งในด้านควบคุมและปรับสภาพสังคมให้ประสานสอดคล้องและในขณะเดียวกันก็อาจจะก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับอิทธิพลแนวความเชื่อที่มีต่อคำสอนของศาสนานั้น ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างคอง 14 กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความต่อเนื่องถึงกัน ทั้งในลักษณะสนับสนุนส่งเสริม โดยมีวัตถุประสงค์คือการนำสันติสุขมาสู่สังคม เพื่อให้สมาชิกในสังคมดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข สอนประชาชนให้มีศีลธรรม จริยธรรม รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน เพื่อช่วยลดหรือแก้ไข้ปัญหาให้แก่ผู้ปกครองอาณาจักรต่างฝ่ายต่างสนับสนุนซึ่งกันและกัน ในส่วนความสัมพันธ์ลักษณะขัดแย้งกัน เกิดขึ้นเพราะความต้องการแย่งชิงกันเป็นแกนนำสังคมหรือทำลักษณะครอบงำซึ่งกันและกัน ซึ่งความสัมพันธ์ลักษณะนี้จะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประเทศชาติและสังคมมากกว่า

4. บทสรุป

คอง 14 สำหรับประชาชนนี้เปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญ ที่กำหนดให้ประชาชนทุกคนประพฤติตามอย่างเคร่งครัด การที่ประชาชนทุกคนประพฤติปฏิบัติตามคอง 14 นี้ จึงทำให้สังคมของอีสานโบราณเป็นสังคมสงบสุข ทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทรต่อกันนอกจากหลักธรรมที่ประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุข ความสัมพันธ์ระหว่างคอง 14 กับหลักทศพิธราชธรรมย่อมมีความสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะแนวทางการปฏิบัติของผู้ปกครอง และรูปแบบการปกครอง อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่ออีสานโบราณพบว่าพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความเจริญเติบโตในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างด้านการเมืองการปกครอง ที่กษัตริย์ได้นำเอาหลักธรรมหลักธรรมคำสั่งสอน มาเป็นรากฐานในการบริหารและกำหนดควบคุมคนในสังคมอีสานโบราณที่มีความแตกต่างของเชื้อชาติ วัฒนธรรมประเพณี ให้รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยใช้

รูปแบบ วิธีการและหลักการปฏิบัติมาจากพระธรรมวินัย ผู้ปกครองใช้พระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ที่ถูกปกครอง ผู้ปกครองปฏิบัติตัวให้อยู่ในศีลธรรม ใช้หลักธรรมมาเป็นหลักปฏิบัติและอ้างความชอบธรรมในอำนาจ มีการใช้จารีตประเพณีกำหนดหน้าที่และวิถีชีวิตของคนในสังคมที่เป็นลายลักษณ์อักษรไว้อย่างชัดเจน มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตลอดมา ทรงจัดระเบียบการปกครองโดยมีพระราชาวาท พระบรมราชโองการ และกฎระเบียบต่าง ๆ

บรรณานุกรม

- กรมวรรณคดีลาว. (2513). **พินชนบรมราชาธิราช (ฉบับโบราณแท้)**. เวียงจันทน์ : กรมวรรณคดี.
- จรัส พยัคฆราชศักดิ์. (2534). **อีสาน 1 ศาสนาและวรรณกรรมนิยมในท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮาส์.
- เต็ม วิพากษ์พจนกิจ. (2530). **ประวัติศาสตร์ลาว**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ทรงคุณ จันทจร. (2548). **รายงาน การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการจัดการศึกษาและศาสนาเพื่อความร่วมมือในการพัฒนารูปแบบ และกระบวนการศึกษาและศาสนาระหว่างไทย-ลาว**. ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- แปลก สนธิรักษ์. (2514). **ระเบียบสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ปิยฉัตร สันธูสะอาด. (2540). **“สังคมล้านช้างตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 21 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 23”**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2548). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 13, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทอาร์ เอส พริ้นติ้งแมส โปรดักส์ จำกัด.
- พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา. (2545). **พระพุทธศาสนาในลาว**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.
- พระดำรง พ.ธรรมิกมณี. (2553). **พระพุทธศาสนาในประเทศลาว**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- พระสมศักดิ์ ปิยธมโม (อินทเสน). (2554). **“อิทธิพลของพระพุทธศาสนา ที่มีต่อสังคมลาวในแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุเทพสารคุณ และคณะ. (2544). **มรดกให้อีสาน**. ขอนแก่น : บริษัทขอนแก่นคลังนาธรรม.
- พุทธทาสภิกขุ. (2531). **ธรรมบรรยายชุดทศพิธราชธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหมิตร.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาคำจำปา แก้วมณี และคณะ. (2539). **ประวัติศาสตร์ลาว**. แปลโดย สุวิทย์ ธีรศาสตร์. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มานิตย์ จุมปา. (2548). **“สังคมและความประเพณี” ใน ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชร ปลายนาทร และคณะ. (2533). **สังคมศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.
- โสภี อุ่นทะยา. (2551). **“กฎหมายโบราณลาว : สังคมลาวปี ค.ศ.1353-1695”**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สิริวัฒน์ คำวันสา. (2512). **อีสานคดี**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไพศาลศิริ
- Evans, Grant. (1999). **Laos Culture and Society**. Bangkok : O.s.Printing House.
- Maha Khamyad Rasdavong. (2006). **The History of Buddhism in Laos**. Vientiane : Xangkhong Printing.